

Natuurvriendelijk werken De Gelpenberg

Rapportage 50.08.20 Ecologische beoordeling en -werkprotocol

NLadviseurs

adviesbureau voor natuurbeheer
en landschapsoptimalisering

Colofon

Opdrachtgever Drentse golfclub "De Gelpenberg"
Contactpersoon Gert van der Linden

Datum 05.11-2020
Rapportnummer 50.08.20

Auteurs André Geelhoed; Rens Huizinga
Controle Wesley van Zadelhoff

NLadviseurs
Kennislandgoed Larenstein
Larensteinselaan 26B
6882 CT VELP
026-7851440

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding	pag. 4
1.1 Aanleiding en doel	pag. 4
1.2 Methode	pag. 4
1.3 Ligging en kenmerken	pag. 5
Hoofdstuk 2: Biotopen DGC De Gelpenberg	pag. 6
2.1 Heide	pag. 6
2.2 (natuur)rough	pag. 6
2.3 Oevers	pag. 6
2.4 Oevers	pag. 7
2.5 Struweel	pag. 7
2.6 Bos	pag. 7
Hoofdstuk 3: Beschermde gebieden en houtopstanden	pag. 8
3.1 Gebiedsbescherming	Pag. 8
3.2 Beschermde gebieden in de omgeving van DGC De Gelpenberg	Pag. 9
3.3 Ruimtelijke ontwikkeling of uitbreiding	Pag. 9
3.4 Houtopstanden	Pag. 9
Hoofdstuk 4: Resultaten ecologische beoordeling	pag. 10
4.1 Planten	pag. 10
4.2 Vogels	pag. 10
4.2.1 Jaarrond beschermde nesten (categorie 1 t/m 4)	pag. 10
4.3 Zoogdieren	pag. 11
4.3.1 Grondgebonden zoogdieren	pag. 11
4.3.2 Vleermuizen	pag. 11
4.4 Reptielen	pag. 13
4.5 Dagvlinders, libellen en overige ongewervelden	pag. 13
4.6 Vissen	pag. 13
Hoofdstuk 5: Conclusies en aanbevelingen	pag. 14
5.1 Conclusie	pag. 14
5.2 Aanbeveling	pag. 14
Hoofdstuk 6: Ecologische werkprotocollen	pag. 16
6.1 Wat is een werkprotocol	pag. 16
6.2 Gebruik van werkprotocollen	pag. 16
6.3 Algemene werkinstructies per biotoop	pag. 16
6.3.1 Heide	pag. 17
6.3.2 (natuur)rough	pag. 19
6.3.3 Oevers, poelen en overige wateren	pag. 20
6.3.4 Bos en struweel	pag. 22
6.4 Werkinstructies beschermde verblijfplaatsen soorten	pag. 24
6.4.1 Niet gemarkeerde elementen en aangetroffen beschermde soorten	pag. 24
6.4.2 Vogelnesten	pag. 24
6.4.3 Jaarrond beschermde nesten	pag. 24
6.4.4 Bomen met holtes, spleten, rottingsgaten en/of loshangende schors	pag. 25
6.4.5 Eekhoornnesten	pag. 25
6.5 Risicomanagement	pag. 26
Bronnen	pag. 27
Bijlagen:	
1. Afwijkings- en calamiteitenrapport beschermde flora en fauna	
2. Kaart met beschermde soorten, potentiële verblijfplaatsen en beschermingszones	
3. Luchtfoto DGC De Gelpenberg	
4. Wet natuurbescherming	
5. Wettelijke context werkprotocollen	

Hoofdstuk 1: Inleiding

In opdracht van De Gelpenberg heeft NLadviseurs ecologische werkprotocollen opgesteld. Hiervoor is allereerst een ecologische beoordeling uitgevoerd. Met deze ecologische beoordeling sluiten de werkprotocollen aan op beschermde soorten van het gebied zodat wetsovertredingen voorkomen worden. Op 20 oktober 2020 heeft het veldbezoek plaatsgevonden om de huidige situatie van de golfbaan te beoordelen.

1.1 Aanleiding en doel

De uitvoering van beheer en onderhoudswerkzaamheden op een golfbaan kan van invloed zijn op beschermde soorten én hun leefgebied. Om er voor te zorgen dat de werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd binnen de kaders van de Wet natuurbescherming (met soortbescherming als onderdeel) is in opdracht van DGC De Gelpenberg een Ecologische beoordeling uitgevoerd (lees: Quickscan Flora en fauna) en is er een ecologisch werkprotocol opgesteld.

De beoordeling heeft als doel om in te schatten of er in het plangebied planten- en diersoorten aanwezig of te verwachten zijn die volgens de Wet natuurbescherming een beschermde status hebben en die mogelijk negatieve invloed kunnen ondervinden van de beheer- en onderhoudsmaatregelen. De toetsing is een effectbepaling en -beoordeling op basis van de huidige en mogelijke aanwezigheid van beschermde soorten planten en dieren op de golfbaan, de functie en habitatkwaliteit van het terrein en de directe omgeving voor deze soorten in relatie tot de werkzaamheden.

Doelen

- ~ Het vaststellen van de (geschiktheid voor) aanwezigheid van planten- en diersoorten die vallen onder de verschillende beschermingsregimes van de Wet natuurbescherming.
- ~ Het vaststellen van de effecten van beheer- en onderhoudswerkzaamheden op de (mogelijk) aanwezige beschermde soorten en hun leefgebieden.
- ~ Het beschrijven van voorzorgsmaatregelen die er voor zorgen dat schade aan beschermde soorten en hun leefgebieden voorkomen of zoveel mogelijk beperkt wordt.

1.2 Leeswijzer

Deze rapportage beschrijft achtereenvolgens de ligging en kenmerken van de golfbaan. Verder de basis-

achtergronden van het onderdeel soortbescherming van de Wet natuurbescherming, de toegepaste onderzoeksmethode en de resultaten van de uitgevoerde ecologische beoordeling ten aanzien van beschermde soorten planten, dieren en hun leefgebied. Tenslotte een beschrijving van de te nemen voorzorgsmaatregelen in het ecologisch werkprotocol.

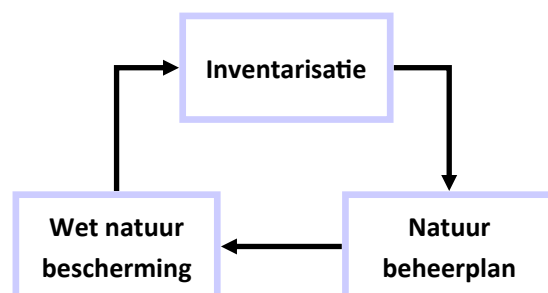
1.2 Methode

De gehanteerde methode bestaat uit 3 stappen: bronnenonderzoek, veldbezoek en verslaglegging.

Voor het bronnenonderzoek is gebruik gemaakt van gegevens van uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) landelijke, de meest omvangrijke gevalideerde informatiebron van verspreidingsgegevens van de in Nederland voorkomende soortengroepen. Daarnaast zijn provinciale en regionale verspreidingsgegevens van soortengroepen gebruikt als aanvulling op de eerder genoemde data.

De toetsing bestaat uit een effectbepaling en -beoordeling van op de golfbaan voorkomende beschermde flora en fauna, daarin worden de functie en habitatkwaliteit van het terrein voor deze soorten in relatie tot de doorgaande beheer- en onderhoudswerkzaamheden op de golfbaan beoordeeld.

De aanwezigheid van mogelijk op de golfbaan en de directe omgeving voorkomende beschermde soorten en de potentiële geschiktheid van de golfbaan voor

Figuur 1: Inventarisatie input voor duurzaam beheer

deze soorten is door middel van een eenmalig veldbezoek onderzocht. Op 20 oktober 2020 hebben ecologen Wesley van Zadelhoff en André Geelhoed de golfbaan bezocht. Doel van deze veldverkenning is om een indruk te krijgen van het aanwezige habitat en de geschiktheid ervan te beoordelen voor de mogelijk voorkomende beschermde soorten. Het eenmalige veldbezoek heeft niet de status van een volledige veldinventarisatie. Niet alle soortgroepen zijn gedurende het hele jaar actief of aanwezig. Bovendien zijn veelal meerdere veldbezoeken noodzakelijk voor een meer volledig (aanvullend) onderzoek naar bepaalde soortgroepen.

1.3 Ligging en kenmerken

DGC De Gelpenberg is gelegen nabij de plaats Aalden in de provincie Drenthe. Het is gelegen aan de rand van een beekdal op de hogere zandgronden. In het verleden is het bos (deels eikenhakhout) wat zich op de golfbaan bevond grotendeels gekapt, waardoor het nu veel opener is. De golfbaan wordt omgrenst door landbouwgronden en een recreatiepark met vakantie-woningen.

5

Figuur 2: DGC De Gelpenberg, luchtfoto

Wesley van Zadelhoff is door opleiding, werkervaring, zelfstudie en vrijwilligerswerk gekwalificeerd als 'ecologisch deskundige' voor de door hem uitgevoerde werkzaamheden en beoordelingen. Hij heeft tijdens de minor Ecologisch advies, gevolgd aan de Aeres Hogeschool Almere, kennis en kunde bewezen over deze beroepspraktijk. Tevens is hij werkzaam als docent bij een landelijk bekend opleidingsinstituut met als zwaartepunt de thema's: bos-, natuur- en landschapsbeheer, dierecologie, ecologie, inventariseren en monitoren van flora & fauna en natuurwetgeving.

André Geelhoed is door opleiding, werkervaring en zelfstudie en interne opleiding gekwalificeerd als 'ecologisch deskundige'. Zijn vakexpertise in de Nederlandse ecologie uit zich in een grote soortenkennis. Zijn kennis van de Nederlandse flora en fauna wordt ingezet om een beeld te schetsen van de aanwezigheid van soorten om hier beheer op aan te passen.

Hoofdstuk 2: Biotopen DGC De Gelpenberg

Op het terrein van DGC De Gelpenberg zijn zes verschillende biotopen onderscheiden. Een biotoop bestaat uit een gebied met uniforme landschappelijke kenmerken. Voorbeelden van biotopen zijn heide, oppervlaktewater en oevers. Op de volgende pagina's zijn een aantal van deze biotopen kort besproken en geïllustreerd aan de hand van foto's die zijn genomen tijdens een verkennend terreinbezoek in oktober 2020.

De volgende biotopen zijn onderscheiden:

1. Heide
2. (natuur)Rough
3. Oevers
4. Poelen en overige wateren
5. Struweel
6. Bos

2.1 Heide

De aanwezige heide op de Gelpenberg is op zichzelf al erg gevarieerd. Natte en droge heide komen verspreid over de baan voor. Korstmossen zijn sterk vertegenwoordigd in deze gebieden. Open zandige plekken maken de gebieden ideaal voor de levendbarende hagedis. Door de aanwezigheid van jeneverbes, wat de hogere struiklaag vormt, is het een gevarieerd biotoop.

Figuur 3: Heide

2.2 (natuur)Rough

Naast heide-roughs is de baan is er een groot oppervlak met 'natuurrough'. Ook deze vegetatie is zeer gevarieerd over de baan heen. Van schralere kruidenrijke stukken tot voedselrijke bodem gebonden vegetatie onder plantvakken. Door extensief maaibeheer krijgen kruiden de kans om zich te ontwikkelen en biedt de rough zowel voedsel als schuilmogelijkheden voor veel diersoorten als muizen, insecten en spinnen.

2.3 Oevers

Mede door de droge zomers van afgelopen jaren is de oeverzone op veel plekken erg breed. Dit bevordert de vegetatieontwikkeling langs deze oever. Moeraswolfsklauw en gele lis vinden hier een geschikte groeiplaats. De begroeiing voorkomt daarnaast de inloop van golfers en zorgt hierdoor voor minder verstoring van aan de oever broedende vogels.

Figuur 4: Begroeide oevers

2.4 Poelen en overige wateren

Verspreid over de baan zijn een aantal poelen aanwezig. Deze poelen hebben een soortenrijke begroeiing en ook de onderwatervegetatie is goed ontwikkeld. Amfibieën vinden hier een geschikte voortplantingsplaats. De afwezigheid van vissen, maakt deze poelen soortenrijk.

2.5 Struweel

Opvallende struweellagen in de heide zijn de aanwezige jeneverbessen. Maar verspreid over de baan zijn ook besdragende struwelen te vinden. Een goed ontwikkelde mantelzoomvegetatie ontwikkelt zich op een aantal gebieden in de baan. Ideaal als voor schuilmo-

lijkheid voor vogels.

2.6 Bos

De bossen op de golfbaan lopen uiteen van elzenbos tot naaldbos. Bij enkele bosschages worden zomereiken overgroeid door larix. Dit geeft een mooie kroon- en onderlaagverdeling. De ondergroei in de bossen is houtig en varieert van lijsterbes, vuilboom tot Amerikaanse vogelkers en braam.

7

Figuur 5: Poel met watervegetatie

Figuur 6: Struweel met ruigte

Figuur 7 Struweel van jeneverbessen in een heiderijke rough

Hoofdstuk 3: Beschermd gebieden en houtopstanden

In dit hoofdstuk is gebiedsbescherming en de bescherming van houtopstanden uiteengezet. De werkprotocollen in dit document zijn gericht op werkzaamheden die plaats mogen vinden op de golfbaan. De informatie in dit hoofdstuk kan worden gebruikt als handvat om te bepalen of nader onderzoek of verdere ecologische expertise wenselijk is op deze wetgeving.

3.1 Gebiedsbescherming

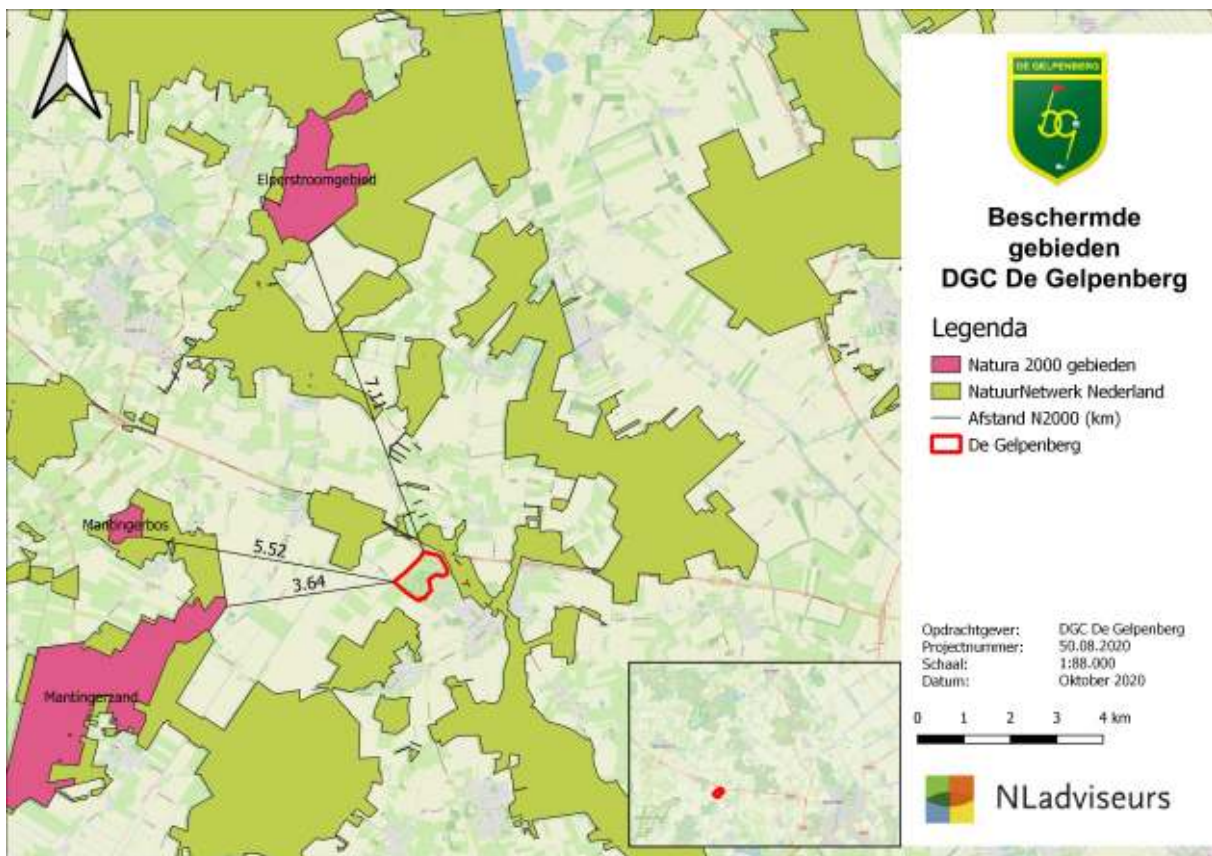
Beschermd natuurgebieden zijn in Nederland te verdelen in Natura 2000 (habitatrichtlijn en vogelrichtlijn gebieden) en Natuurnetwerk Nederland (hierna NNN). De bescherming van Natura 2000-gebieden is opgenomen in de Wet natuurbescherming en daarbij is de provincie het bevoegd gezag. NNN-gebieden worden beschermd middels de Wet ruimtelijke ordening en daarbij is de gemeentes het bevoegd gezag.

In beide gevallen zijn er bepaalde doelen gesteld waar geen significant negatieve invloed op uitgeoefend mag worden. Deze doelen zijn vaak in de vorm van soorten en hun populaties alsmede habitattypes in oppervlakte en kwaliteit.

Natura 2000-gebieden kennen de zogenaamde

externe werking. Hierbij is het verboden om middels externe werking door bijvoorbeeld stikstofuitstoot, licht- of geluidsverstoring, alsmede het onttrekken van grondwater, negatieve invloed op de instandhoudings- of habitatdoelen van deze gebieden te hebben. NNN kent deze wetgeving niet. Hier zijn enkel verbodsbepalingen actief wanneer werkzaamheden daadwerkelijk binnen de grenzen van een NNN-gebied plaatsvinden. Omdat externe werking (vrijwel) altijd van toepassing is dient een grondbezitter een omgevingsvergunning te hebben voor aanleg en regulier onderhoud. Indien kritische depositiewaarden, bijvoorbeeld voor stikstof, overschreden worden is een ontheffing op de Wet natuurbescherming vereist.

Aangezien zonder dergelijke documentatie de terreinbeheerder formeel in overtreding is wordt er bij de rest van deze rapportage er vanuit gegaan dat dit afgestemd is met het bevoegd gezag.

Figuur 8: Gebiedsbescherming (NNN, N2000, etc.) DGC De Gelpenberg

3.2 Beschermde gebieden in de omgeving van DGC De Gelpenberg

DGC De Gelpenberg ligt buiten beschermde gebieden, zie figuur 8. De dichtstbijzijnde beschermde gebieden zijn:

- ~ Mantingerzand, afstand 3,64 kilometer;
- ~ Matingerbos, afstand 5.52 kilometer;
- ~ Elperstroomgebied, afstand 7.11 kilometer.

Deze gebieden liggen binnen de invloedssfeer van de golfbaan. Bij ruimtelijke ontwikkeling en regulier onderhoud dient er rekening gehouden te worden met interne of externe werking op de beschermde gebieden. Wel dient er nog steeds rekening gehouden worden met niet verstoren van de aanwezige beschermde soorten, doormiddel van geluid, licht of optische verstoring is verboden. Optische verstoring is in de vorm van beweging. Menselijke activiteit is er daar een van.

3.3 Ruimtelijke ontwikkeling/ uitbreiding

Voor ruimtelijke ontwikkelingen of uitbreiding van de beheermaatregelen dienen, indien van toepassing, de invloeden op de omliggende beschermde gebieden opnieuw worden beoordeeld. Hierbij wordt gedacht aan bijvoorbeeld volgende maatregelen:

- ~ Aanleg baanonderdeel
- ~ Kap bomenperceel
- ~ Vergraven, dempen of uitgraven wateroppervlakte
- ~ Bouw van een huis, schuur, loods, etc.
- ~ Significante vermeerdering van stikstofuitstoot door machinegebruik
- ~ Plaatsen van (nacht)verlichting.

Bij twijfel of een verandering mogelijk in tegenspraak is met de Wet natuurbescherming en nader getoetst dient te worden, wordt er geadviseerd om contact op te nemen met een ecologisch deskundige.

3.4 Houtopstanden

Dit document gaat niet in op de meld- of vergunningplicht bij kapwerkzaamheden van de houtopstanden. Om zicht te krijgen op de kapvergunningsverplichting dient de plaatselijke verordening van de gemeente te worden geraadpleegd. Afhankelijk van afgestemde plannen en beheerstrategieën kunnen hier afspraak over zijn gemaakt.

Reguliere kap in de vorm van dunningsbeheer is niet vergunningsplichtig. Wel dient voorafgaand rekening gehouden te worden met beschermde soorten, zie hiervoor hoofdstuk 4 en 6.

Hoofdstuk 4: Resultaten ecologische beoordeling

Dit hoofdstuk beschrijft het (mogelijke) voorkomen van beschermde planten en dieren. Per soortgroep zijn bekende waarnemingen van beschermde soorten op de golfbaan zelf en/of uit de directe omgeving van de baan weergegeven. Deze gegevens komen, zoals eerder vermeld, voornamelijk uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). Bij enkele soortgroepen zijn ook de potenties die de golfbaan heeft voor deze soortgroep vermeld.

4.1 Planten

Er zijn geen groeiplaatsen bekend van beschermde plantensoorten van de Wet natuurbescherming op de golfbaan. Op basis van terreinkenmerken, de standplaatseisen van de beschermde planten in Nederland en huidig gebruik en bestaande verspreidingsgegevens worden beschermde planten van de Wet natuurbescherming op de golfbaan zelf niet verwacht. Mogelijke toekomstige vegetatieontwikkelingen kunnen wel een geschikt habitat voor deze soorten creëren. Dit is op het moment echter nog niet aan de orde.

Conclusie onderzoek

Er zijn geen groeiplaatsen bekend van beschermde plantensoorten van de Wet natuurbescherming op het terrein van de golfbaan.

4.2 Vogels

Alle broedende vogels, hun eieren en in gebruik zijnde nesten zijn beschermd en mogen niet verstoord en/of beschadigd worden. Het broedseizoen beslaat globaal de periode van 15 maart tot 15 juli. Echter ook buiten deze periode broeden verschillende vogels, zowel eerder dan 15 maart als later dan 15 juli, afhankelijk van de soort in

combinatie met de weersomstandigheden. Ook dan zijn deze vogels en hun bewoonde nesten beschermd.

Algemeen voorkomende broedvogels kunnen vrijwel overal tot broeden komen, van een open grasland (kievit), naar een slootkant (meerkoet), in struweel (winterkoning), tot bomen (houtduif). Nestplaatsen van deze soorten zijn alleen beschermd op het moment nesten in gebruik zijn. Van een aantal vogelsoorten is het nest jaarrond beschermd. Deze jaarrond beschermde soorten broeden doorgaans in bomen (o.a. ransuil, buizerd) en in gebouwen (huismus, gierzwaluw).

In onderstaande paragrafen wordt er verder ingegaan op eventuele (jaarrond) beschermde nesten.

4.2.1 Jaarrond beschermde nesten (categorie 1 t/m 4)

Jaarrond beschermde nesten van vogels kunnen aangetroffen worden in bebouwing of bomen. Er zijn waarnemingen bekend van 15 van de 16 vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest in een gebied met een straal van 0–5 kilometer rondom de golfbaan. Van deze soorten biedt de golfbaan potentiële broedgelegenheid: boomvalk, buizerd, kerkuil, ooievaar, ransuil, sperwer, steenuil. Op de golfbaan staat een nestpaal voor ooievaar. De kans wordt klein geacht dat deze

Figuur 9: Vogelhuisje gebruikt door een boomklever

Figuur 10: Grote bonte specht

soort elders gaat broeden op de golfbaan. De houtopstanden en lanen kunnen broedgelegenheid bieden voor boomvalk, buizerd, ransuil, en sperwer. Steenuil zou kunnen broeden in oudere wilgen, maar met een nestkast wordt de kans op broeden op de golfbaan vergroot. Tijdens het veldbezoek zijn er geen jaarrond beschermde nesten gevonden.

De gebouwen op het golfterrein bieden geen mogelijke broedgelegenheid voor gierzwaluw, huismus en kerkuil.

Kwetsbare beschermde nesten (categorie 5 en overige soorten)

Soorten waarvan het nest valt onder beschermingscategorie 5 betreffen voor een groot deel holenbroeders, zoals koolmees, pimpelmees, diverse spechtensoorten. Daarnaast zijn er soorten opgenomen die terugkeren naar een eerder gebruikt nest. Nesten die zijn aangetroffen op de baan zijn van: koolmees, boomklever en ekster. Overige te verwachten soorten op de baan zijn: bonte vliegenvanger, boomkruiper, bosuil, gekraagde roodstaart, glanskop, grauwe vliegenvanger, groene specht, grote bonte specht, kleine bonte specht, pimpelmees, spreeuw, torenvalk en zwarte kraai. Voor veel van deze soorten faciliteert de golfbaan de nestgelegenheid door middel van nestkasten.

11

Figuur 11: Ooievaarsnest in 2017

Conclusie onderzoek

Op de golfbaan zijn beschermde nesten (cat. 1 t/m 5) van vogelsoorten aangetroffen en te verwachten. In het ecologische werkprotocol wordt rekening gehouden met de verstoringsgevoeligheid van deze soorten.

4.3 Zoogdieren

Om overzicht te creëren bij beschermde zoogdieren is ervoor gekozen om de termen grondgebonden zoogdieren en vleermuizen te gebruiken. Doordat vleermuizen, gezien hun afwijkende manier van leven anders benaderd dienen te worden, is het belangrijk deze apart op te nemen. Onder grondgebonden zoogdieren kunnen alle andere (niet vliegende) zoogdieren worden geschaard.

4.3.1 Grondgebonden zoogdieren

Voor grondgebonden zoogdieren is het golfterrein geschikt voor verschillende grondgebonden zoogdieren. Van bunzing, egel, rode eekhoorn en wezel is vanuit de NDFP bekend dat deze binnen een kilometer van de golfbaan waargenomen zijn. De golfbaan is geschikt als foerageergebied, al hebben egel en rode eekhoorn mogelijk ook verblijfplaatsen in bijvoorbeeld het struweel of bos(schages) op het terrein. Boommarter en hermelijn zijn binnen vijf kilometer van de golfbaan waargenomen. Beide soorten zouden op de golfbaan voor kunnen komen. Voor hermelijn is de golfbaan suboptimaal leefgebied, maar met name de omgeving rondom de golfbaan is geschikter. Verder zijn de boschages ook geschikt voor boommarter, al ontbreekt het aan grote aaneengesloten bosschages op de golfbaan. Mogelijk aanwezige grote holten in oude beuken en eiken op de golfbaan bieden in potentie de mogelijkheid voor een verblijfplaats. Van alle bovengenoemde soorten zijn alleen boommarter en rode eekhoorn niet vrijgesteld. Met deze soorten dient er tijdens het beheer extra rekening mee gehouden worden. Rosse woelmuis is naar alle waarschijnlijkheid ruimschoots aanwezig op de baan. Bosschages zijn geschikt en de verspreiding van de soort is over grote delen van Nederland. Doordat deze soort is vrijgesteld van bestendig beheer en ruimtelijke ontwikkelingen wordt er verder in dit document geen verdere toelichting beschreven. Als laatste wordt otter wordt door afwezigheid van leefgebied niet verwacht op de golfbaan.

4.3.2 Vleermuizen

Uit de (directe) omgeving van het golfterrein zijn waarnemingen van vleermuizen bekend. Vleermuizen gebruiken het landschap als foerageergebied, vliegroute en vinden er hun verblijfplaatsen. Hieronder wordt per gebruikstype ingegaan op de golfbaan en de relatie tot gebruik en voorkomen van vleermuizen.

Verblijfplaatsen

Bij vleermuizen wordt er onderscheid gemaakt in verblijfplaatsen voor boombewonende en voor gebouw-bewonende soorten. Voor boombewonende soorten zouden holen en spleten in de oudere bomen geschikt zijn als verblijfplaats. Oude nestgaten zijn verspreid over de baan waargenomen in berken, eik en naaldbomen. In de omgeving is binnen tien kilometer drie boombewonende vleermuissoorten aangetroffen. Dat zijn rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis. Rosse vleermuis en watervleermuis zijn soorten die grote afstanden af kunnen leggen van en naar een verblijfplaats. Aanwezigheid op de golfbaan is daardoor niet uit te sluiten. Ruige dwergvleermuis is een kleine vleermuissoort. De golfbaan is ook voor deze soort geschikt, zeker als foerageergebied. Leefgebieden van deze soort bevinden zich op korte afstanden (max. 5 km) van een verblijfplaats. Voor gebouw-bewonende soorten, zoals de in de omgeving waargenomen gewone dwergvleermuis en gewone grootoorvleermuis, is de golfbaan het meest geschikt als foerageergebied. De geschiktheid van de gebouwen zelf als verblijfplaats dient bij elke ruimtelijke ingreep apart beoordeeld te worden.

Essentiële vliegroutes

Mogelijke vliegroutes voor vleermuizen bevinden zich met name aan de buitenste grenzen van de golfbaan. De bomenrijen langs de Gelpenweg, Gebbeveenweg en Paardelandsdrift dienen mogelijk als (essentiële) vliegroute. Indien hier bomen onder het beheer van de golfbaan staan, dient er bij beheer en ruimtelijke ingrepen rekening mee gehouden te worden. De werkzaamheden mogen dan de functionaliteit van de vliegroute,

indien aangetoond, niet beïnvloeden. Overige vliegroutes worden niet op de golfbaan verwacht door het ontbreken van aaneengesloten lijnvormige elementen.

Essentieel foerageergebied

De golfbaan is geschikt als foerageergebied voor vleermuizen. In theorie zouden alle in de omgeving waargenomen vleermuizen op de golfbaan kunnen foerageren. Het gevarieerde uiterlijk van de golfbaan, en luwe plekken nabij de struwelen en bosschages zijn met name geschikt. De essentie van de golfbaan als foerageergebied is niet te beoordelen met het uitgevoerde veldbezoek.

Conclusie onderzoek

Op de golfbanen komen beschermde grondgebonden zoogdieren voor. Bunzing, wezel, hermelijn en egel zijn in Drenthe op moment van schrijven vrijgesteld. Voor deze soorten geldt alleen de zorgplicht tijdens beheerwerkzaamheden. Boomarter en rode eekhoorn zijn wel ontheffingsplichtig, wat dus extra aandacht vereist bij het uitvoeren van beheerwerkheden in bosvakken en solitaire bomen. Ditzelfde geldt met name voor de vleermuizen die mogelijk een verblijfplaats op de baan hebben. Met vliegroutes voor vleermuizen dient alleen rekening gehouden te worden indien er aan de buitenste grenzen van de golfbaan wordt gewerkt. Essentieel foerageergebied voor vleermuizen is niet te beoordelen op basis van het uitgevoerde veldbezoek. Voor bestendig beheer en onderhoud heeft dit echter vrijwel geen invloed. Verder dient er gehandeld te worden volgens het ecologisch werkprotocol, zoals beschreven in hoofdstuk 6.

12

Figuur 12: Rosse vleermuis

Figuur 13: Rottingsgat in bomen, mogelijk verblijfplaats voor vleermuizen

4.4 Reptielen en amfibieën

Op de golfbaan worden beschermde reptielen en amfibieën verwacht in verschillende biotopen op de golfbaan. Binnen 5 kilometer van de golfbaan zijn waarneming bekend van de volgende soorten: alpenwatersalamander, adder, bastaardkikker, gladde slang, heikikker, hazelworm, kamsalamander, levendbarende hagedis, poelkikker, rugstreeppad en zandhagedis. Adder en gladde slang zijn uitgesloten op de golfbaan door de hoeveelheid recreatie, terreinkenmerken en zeldzaamheid. Voor de overige soorten is de golfbaan suboptimaal tot optimaal leefgebied. De poelen en kleine wateren op de baan zijn geschikt voor diverse kikkersoorten, kamsalamander. De rough en heide vormen geschikt leefgebied voor hazelworm, heikikker en levendbarende hagedis. Zandhagedis is tijdens het veldbezoek, en in het verleden op de golfbaan ook niet waargenomen. Gezien zijn beperkte verspreidingsvermogen, en het ontbreken verbindingen met andere gebieden wordt deze soort niet op de golfbaan verwacht in de toekomst. De geschikte locaties voor reptielen en amfibieën zijn ook op kaart weergegeven, zie bijlage2. Niet alle van bovengenoemde soorten zijn al op de golfbaan te verwachten of waargenomen. Eventuele vestiging in de toekomst wordt mede bepaald door de aanwezigheid van verbindende plekken 'stapstenen' tussen de golfbaan en de huidige leefgebieden buiten de golfbaan.

Conclusie onderzoek

Op en in de omgeving van de golfbaan zijn meerdere beschermde reptielen en amfibieën waargenomen. Afhankelijk van het type beheer en onderhoudswerkzaamheden is het mogelijk dat beschermde reptielen of amfibieën verstoord of gedood worden. Er dient gewerkt te worden naar het ecologisch werkprotocol (zie hfd 6) om overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen. Bij werkzaamheden die niet onder bestendig beheer en onderhoud vallen dient het voorkomen en effect apart onderzocht en beoordeeld te worden door een ecologisch deskundige.

4.5 Dagvlinders, libellen en overige ongewervelden

Binnen vijf kilometer van de golfbaan zijn meerdere beschermde dagvlinders en libellen aangetroffen. Bij de dagvlinders gaat het om kleine ijsvogelvlinder, kommavvlinder, grote vos en veenbesparelmoervlinder. Veenbesparelmoervlinder is een zeer zeldzame vlinder waarvan voorkomen op de golfbaan vrijwel uit te slui-

ten is. Deze soort vraagt zeer specifieke eisen aan zijn habitat, welke ontbreken op de golfbaan. Voor kleine ijsvogelvlinder en kommavvlinder zijn er geschikte delen op de golfbaan. Beide soorten zijn in Drenthe ook zeldzaam en kennen een zeer lage verspreiding in de provincie. Daarnaast vormen de geschikte delen slechts suboptimaal habitat voor deze soorten. Afhankelijk van de stapstenen in de omgeving zouden deze soorten, maar voornamelijk kleine ijsvogelvlinder, zich kunnen vestigen op de golfbaan. De aanwezige geschikte delen op de golfbaan kunnen worden versterkt, bijvoorbeeld in samenwerking met lokale vlinderwerkgroep. Bij de libellen gaat het om noordse winterjuffer. Voor deze soort is er geen habitat aanwezig op de golfbaan, waardoor de kans op voorkomen van deze soort klein is. Verder zijn er op de golfbaan of de omgeving ervan geen beschermde ongewervelden waargenomen.

Conclusie onderzoek

Op de golfbaan komen op dit moment geen beschermde dagvlinders, libellen of overige ongewervelden voor. Met dagvlinders dient er in rekening gehouden te worden met mogelijke vestiging van kleine ijsvogelvlinder. Door te werken volgens het ecologisch werkprotocol kan de golfbaan insectvriendelijk beheert worden.

4.6 Vissen

Op de golfbaan zijn geen beschermde vissen aanwezig. De poelen op de golfbaan zijn ongeschikt als leefgebied voor beschermde vissoorten.

Conclusie onderzoek

Er zijn geen beschermde vissoorten op de golfbaan aanwezig. Wel dient er met zorgplicht rekening gehouden te worden voor de aanwezige vissoorten.

Hoofdstuk 5: Conclusies en aanbevelingen

Dit hoofdstuk beschrijft de conclusie van de ecologische beoordeling en een aanbeveling voor vervolgonderzoek.

5.1 Conclusie

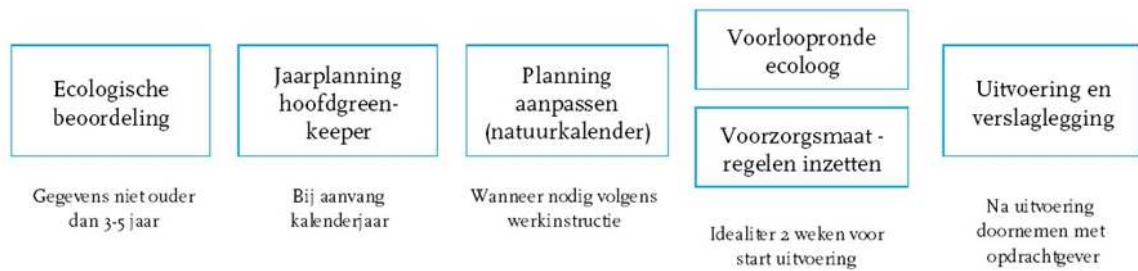
Op de golfbaan zijn beschermde diersoorten aangetroffen, al dan niet geschikt bevonden. Met name voor vleermuizen, grondgebonden zoogdieren, reptielen, amfibieën en vogels herbergt de golfbaan geschikt leefgebied. Regulier beheer en onderhoud kan negatieve effecten veroorzaken op deze soorten, en daarmee de Wet natuurbescherming overtreden. Daarom dient er met regulier beheer en onderhoud rekening gehouden te worden met deze beschermde soorten. Het ecologisch werkprotocol is hierbij de leidraad .

5.2 Aanbevelingen

- ~ Soortgerichte inventarisaties. specifieke soorten inventarisaties; bijv. naar beschermde vlinders.
- ~ Quickscan Wet natuurbescherming en indien nodig aanvullen soortgericht onderzoek bij ruimtelijke ontwikkelingen ((her)isoleren clubhuis, sloop gebouwen)

Natuurvriendelijk werken DGC De Gelpenberg

Figuur 14: Werkwijze implementatie Wet natuurbescherming middels een werkprotocol

Werkwijze gebruik ecologisch werkprotocol:

1. Inventariseer biotopen van het gebied*
2. Keuze juiste werkwijze
 - A. controleer de flora- en faunagegevens / ecologische beoordeling.
 - B. welke werkzaamheden worden er dit jaar uitgevoerd en waar.
 - C. gaat het om bestendig beheer.
 - D. kies de meest gunstige periode.
 - E. geschikt materieel en minst versturende werkwijze.
 - F. instructie uitvoerders.
3. Check voor uitvoering
 - A. voorloopronding en markering in het veld.
4. Uitvoering
 - A. volgens werkinstructies uit hoofdstuk 6.
 - B. onvoorziene omstandigheden.
5. Registreren achteraf (bij afwijking van de ecologisch werkprotocol)
 - A. wat is er gedaan?
 - B. wat ben je tegengekomen?

* Deze stap is al ondernomen, de verzamelde gegevens zijn geldig tot en met 2024

Figuur 15: Werkwijze implementatie Wet natuurbescherming middels een werkprotocol

Hoofdstuk 6: Ecologische werkprotocollen

In hoofdstuk 6 zijn de ecologische werkprotocollen opgenomen. Eerst leest u een beschrijving van wat een werkprotocol is en hoe deze gebruikt kan worden. Vervolgens is per biotoop aangegeven hoe gewerkt kan worden zonder de natuur (teveel) te belasten.

6.1 Wat is een werkprotocol

In deze werkprotocollen is beschreven op welke wijze werkzaamheden uitgevoerd kunnen worden zonder de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming en/of Zorgplicht te overtreden. Denk hierbij aan het omzagen van bomen, beheer van gras en hooiland en zelfs het onderhoud aan gebouwen. De uit te voeren werkzaamheden worden onderverdeeld in twee categorieën:

1. Bestendig beheer
2. Ruimtelijke ingreep

Reguliere beheers- en onderhoudswerkzaamheden vallen onder bestendig beheer en onderhoud. Dit zijn werkzaamheden als dunning en maaien/begrazen van roughs. Deze werkzaamheden zijn voor de Wet natuurbescherming niet ontheffingsplichtig. Desondanks geldt de zorgplicht wel tijdens deze werkzaamheden. Het ecologisch werkprotocol is bedoeld om overtredingen op de Wet natuurbescherming, bijvoorbeeld door niet naleven van zorgplicht, te voorkomen. Het omvat een combinatie van voorzorgs- en schadebeperkende maatregelen. Deze komen voort uit goedgekeurde gedragscodes en informatie uit de kennisdocumenten van BIJ12. Dit ecologisch werkprotocol is specifiek gericht op het bestendig beheer en onderhoud van de DGC De Gelpenberg. Door het hanteren van het ecologisch werkprotocol wordt voorkomen dat de Wet natuurbescherming door reguliere beheerswerkzaamheden wordt overtreden.

Ruimtelijke ingrepen vormen geen onderdeel van dit ecologisch werkprotocol. Daar worden werkzaamheden onder verstaan zoals:

- ~ het dempen van een waterpartij;
- ~ het omvormen van struweel naar rough of fairway;
- ~ het kappen van een bomenrij;
- ~ het verwijderen en/of het aanleggen van bunkers;
- ~ Sloop of renovatie van aanwezige bebouwing.

Wanneer een dergelijke ruimtelijke ingreep wordt voorgenomen, is het verplicht een afzonderlijk ecologisch

onderzoek uit te laten voeren. Met deze onderzoeken wordt de voorgenomen ingreep getoetst op de Wet natuurbescherming, en daarbij beoordeeld of deze mogelijk wordt overtreden.

6.2 Gebruik van ecologisch werkprotocol

Dit ecologisch werkprotocol is op de locatie aanwezig. Betrokken werknemers zijn door middel van instructie, opleiding of anderszins bekend met de inhoud ervan.

- ~ Op het moment van in gebruik name van het ecologisch werkprotocol wordt deze ondertekend door de opdrachtgever en opdrachtnemer.
- ~ Het protocol wordt in tweevoud opgemaakt; opdrachtgever en opdrachtnemer behouden elk een getekend exemplaar. Het wordt aan beide ondertekenaars aanbevolen dit ecologisch werkprotocol minimaal 2 jaar te bewaren, teneinde ook op termijn aan te kunnen tonen dat zorgvuldig is gehandeld.
- ~ Voorafgaand aan de start van de werkzaamheden worden te sparen vaste of tijdelijke rust- of voortplantingsplaatsen c.q. beschermingszones gemarkeerd.

Zie voor een juiste werkwijze en volgorde van stappen pagina 18.

6.3 Algemene instructies per biotoop

In onderstaande paragrafen worden meer algemene beheerrichtlijnen beschreven om te voldoen aan de wettelijke zorgplicht en worden tevens suggesties gedaan met betrekking tot het ecologisch beheer van het golfterrein om de biodiversiteit op de DGC De Gelpenberg te verhogen.

De wettelijke zorgplicht houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht neemt voor alle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. Dit betreft dus zowel beschermde, als niet-beschermde soorten. Dit betekent dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor in het wild levende dieren en planten. Dergelijke

handelingen moeten achterwege gelaten worden, of wanneer in de volgrede situaties:

- ~ indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevegrd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen,
- ~ voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Verantwoordelijkheden

De opdrachtgever en de opdrachtnemer zijn verantwoordelijk voor een adequate naleving van de zorgplicht tijdens de uitvoering van de werkzaamheden, ook in gevallen waarin dit werkprotocol niet voorziet. De opdrachtnemer is verantwoordelijk voor het adequaat uitvoeren van de in de in dit ecologisch werkprotocol beschreven maatregelen, ook wanneer deze in onderaanneming worden uitgevoerd. De opdrachtgever houdt hierop toezicht. De opdrachtgever is verantwoordelijk voor het toezicht op de toepassing van het ecologisch werkprotocol door de opdrachtnemer.

17

Onvoorziene omstandigheden

Wanneer de opdrachtgever of de opdrachtnemer tijdens de uitvoering onvoorziene omstandigheden constateert, worden deze vastgelegd in het afwijkings- en calamiteitenrapport (zie bijlage 1). Hierbij wordt aangegeven welke maatregelen direct na deze constatering - waar mogelijk op advies van een ecologisch deskundige - zijn getroffen en hoe eventuele schade is hersteld of gecompenseerd.

Natuurkalenders

In de natuurkalenders die per biotoop aangegeven wat de kwetsbare, minder kwetsbare en minst gevoelige periode/geschikte periode van het jaar is voor het uitvoeren van bepaalde werkzaamheden.

Groen: beheer is altijd uit te voeren met inachtneming van de voorzorgsmaatregelen zoals die te vinden zijn in de werkinstructies;

Geel: alleen uitvoeren wanneer dit per sé noodzakelijk is, maar altijd met aanvullende voorzorgsmaatregelen zoals deze zijn te vinden in de werkinstructies;

Rood: uitvoering dient te worden vermeden, tenzij kan worden aangetoond dat er geen beschermde soorten aanwezig zijn en/of er een ontheffing is verleend.

In onderstaande paragrafen wordt per biotoop een werkwijze beschreven. Daarnaast wordt omgang met bijv. jaarrond beschermde nesten, apart toegelicht.

- ~ 6.3.1 Heide
- ~ 6.3.2 (natuur)rough
- ~ 6.3.3 Oevers, poelen en overige wateren
- ~ 6.3.4 Bos en struweel
- ~ 6.4.1 Niet gemarkeerde elementen en aangetroffen beschermde soorten
- ~ 6.4.2 Vogelnesten:
- ~ 6.4.3 Jaarrond beschermde nesten;
- ~ 6.4.4 Bomen met holtes, spleten, rottingsgaten en/of loshangende schors
- ~ 6.4.5 Eekhoornnesten

6.3.1 Heide

Heide wordt beheerd om te voorkomen dat heide vergrast, dichtgroeit met (jonge) bomen en om te voorkomen dat heidestruiken verouderen en uit elkaar vallen.

Beheer wordt ook ingezet om voor meer variatie en structuur binnen de heide te zorgen. Zo ontstaat een afwisselend beeld tussen jonge en oude heide. Deze variatie zorgt ook voor een hogere biodiversiteit.

Om zo zorgvuldig mogelijk te handelen, ten aanzien van flora en fauna, de leefomgeving van deze soorten en om de biodiversiteit op de baan te verhogen, dienen de onderstaande richtlijnen te worden gehanteerd bij de voorbereiding en uitvoering van werkzaamheden.

Periode

- ~ De start van de werkzaamheden: oktober;
 - ~ Afronding van de werkzaamheden: februari.
- Deze periode van uitvoering valt in de minst kwetsbare periode. Zie de kalender op pagina 18

Keuze voor machines

- ~ Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van natuurvriendelijk materieel.

Methode

- ~ Voorafgaand aan de werkzaamheden, met name in de periode 15 maart t/m 30 september, wordt door een ecologisch deskundige gecontroleerd op de aanwezigheid van nesten van groundbroedende vogels en andere beschermde soorten flora en fauna. Ook waardplanten van beschermde soorten worden ontzien.
- ~ Bij een eventuele constatering van een bezet nest, het nest gemarkeerd. Vervolgens een keuze gemaakt in het al dan niet maaien van de heide in deze periode;

HEIDE MAAIEN												
	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Zoogdieren	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Broedvogels	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Reptielen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Amfibieën	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Insecten (vlinders)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vaatplanten	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kwetsbare periode			■	■	■	■	■	■	■	■		

Figuur 15: Natuurkalender heide

BEHEER VAN NATUURLIJKE GRASLANDEN EN ROUGHS												
	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Zoogdieren	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Broedvogels	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Reptielen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Amfibieën	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Insecten	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vaatplanten	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kwetsbare periode			■	■	■	■	■	■	■	■		

Figuur 16: Natuurkalender natuurlijke graslanden en roughs

- ~ Locaties met heide en de overgangen tussen heide en **niet gemaaid in de kwetsbare periode 15 maart t/m 30 september** wanneer er beschermde soorten zijn aangetroffen. In alle gevallen wordt op iedere deellocatie **maximaal 25% van de begroeiing gemaaid** (gefaseerd maaien). De greenkeeper maait stapvoets op deze delen van de baan, zodat aanwezige reptielen kunnen vluchten.
- ~ Wanneer er binnen de kwetsbare periode gemaaid wordt, een zone van minimaal tien meter rondom het bezette nest niet gemaaid ter bescherming van het nest.
- ~ De werkzaamheden (zoals maaien en afvoeren) op dezelfde (deel)locatie worden uitgevoerd in een zo kort mogelijke doorlooptijd.

6.3.2 (natuur)rough

In het kader van het beheer en onderhoud van (natuur)roughs en ruigten worden diverse typen werkzaamheden uitgevoerd, zoals maaien en afzetten van houtige opslag.

Om zo zorgvuldig mogelijk te handelen, ten aanzien van flora en fauna, de leefomgeving van deze soorten en om de biodiversiteit op de baan te verhogen, dienen de onderstaande richtlijnen te worden gehanteerd bij de voorbereiding en uitvoering van werkzaamheden. Op deze manier wordt ook rekening gehouden met de beschreven beschermde soorten in de ecologische beoordeling.

Periode

- ~ Zie op pagina 18 wat de beste periode is voor de uitvoer van de werkzaamheden.
- ~ Indien de (natuur)roughs toch gemaaid dienen te worden in de kwetsbare periode 15 maart t/m 15 juli wordt door een ecologisch deskundige direct voorafgaand aan het maaiwerk een voorinventarisatie uitgevoerd naar de aanwezigheid van beschermde nesten en overige beschermde flora en fauna. Indien de (natuur)roughs of ruigten gemaaid worden in de kwetsbare periode worden de gevonden beschermde nesten en overige beschermde flora en fauna ontzien met de maaiwerkzaamheden.
- ~ Werkzaamheden vinden plaats met daglicht, opdat verstoring van de omgeving door verlichting wordt voorkomen.
- ~ Bij werkzaamheden in de maanden februari, maart en april wordt door ecologisch deskundige extra goed gelet op de aanwezigheid van volwassen gewone padden en eventuele bruine

kikkers in de (natuur)roughs en ruigten, maar ook op de spelelementen (fairway green etc.) zelf. In deze periode vindt de voorjaarsmigratie ('paddentrek') plaats, die soms massale proporties kan aannemen.

- ~ Vooral in de maanden juni en juli (en augustus) wordt extra goed gelet op de aanwezigheid van juveniele (jonge) dieren (padden en kikkers) op de spelelementen.

Keuze voor machines

- ~ Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van natuurvriendelijk materieel (geen klepelmaaier gebruiken).
- ~ De rijsnelheid van machines wordt stapvoets afgesteld om aanwezige dieren de kans te geven om weg te vluchten.

Methode

- ~ Bij een eventuele constatering van een bezet nest, wordt het nest gemarkeerd. Er wordt vervolgens een keuze gemaakt voor het al dan niet maaien van de (natuur)rough of ruigte in deze periode. Bij de keuze om wel te maaien, wordt een ter bescherming een zone van minimaal tien meter rondom het bezet nest niet gemaaid.
- ~ Indien vanuit speltechnisch oogpunt of bij toepassing van verschrallingsbeheer toch wordt besloten om in de aangegeven periode te maaien, blijft op iedere deellocatie minimaal 20% van de begroeiing ongemaaid (gefaseerd maaien). De greenkeeper maait stapvoets op deze delen van de baan in de periode begin april t/m eind september, zodat aanwezige beschermde fauna kan vluchten.
- ~ Vanuit het principe van zorgvuldig handelen wordt er van binnen naar buiten gemaaid of wordt van relatief druk naar relatief rustig gemaaid, zodat eventueel aanwezige dieren kunnen vluchten.
- ~ Indien jonge dieren (kikkers en padden) aanwezig zijn, worden deze baanelementen pas gemaaid nadat eerst met de hand alle juveniele dieren zijn opgepakt, verzameld in een vochtige emmer en overgezet naar een nabij gelegen (natuur)rough, ruigte, struweel en/of bosschage.
- ~ Schade aan (natuur)roughs en aanliggende elementen, bijvoorbeeld door insporing, wordt zo veel mogelijk voorkomen.
- ~ Waar mogelijk wordt verschrallingsbeheer

(maaien en afvoeren van het maaisel) toegepast bij de verdere ecologische ontwikkeling van (natuur)roughs. Dit vergroot de kans op een hogere en meer waardevollere biodiversiteit op de baan.

6.3.3 Oevers, poelen en overige wateren

In het kader van het beheer en onderhoud van wateren, oevers en moeras(ruigten) worden diverse typen werkzaamheden uitgevoerd zoals:

- ~ baggeren en maaien/schonen van waterpartijen en watergangen;
- ~ maaien van oever- en moeras(ruigte) begroeiingen;
- ~ afzetten/rooien van houtige opslag langs oevers.

Om zo zorgvuldig mogelijk te handelen, ten aanzien van flora en fauna, de leefomgeving van deze soorten en om de biodiversiteit op de baan te verhogen, dienen de onderstaande richtlijnen te worden gehanteerd bij de voorbereiding en uitvoering van werkzaamheden. Op deze manier wordt ook rekening gehouden met de gevonden beschermde soorten in de ecologische beoordeling.

Periode

- ~ Werkzaamheden vinden plaats tijdens daglichtperiode, om verstoring van de omgeving door verlichting te voorkomen.
- ~ Zie de natuurkalenders op pagina 21 voor de beste periode van uitvoer van de betreffende werkzaamheden.
- ~ Het afzetten/rooien van houtige opslag langs oevers wordt uitgevoerd in de periode 15 juli – 15 maart, met een voorkeur voor de periode november t/m februari. Er wordt bij voorkeur gebruik gemaakt van motorkettingzaag, handzaag en/of bosmaaier met zaagblad en niet van een klepelmaaier.
- ~ Baggerwerkzaamheden worden niet uitgevoerd wanneer de watertemperatuur 25° C. of hoger is. Dan is namelijk de kans op zuurstofloosheid en daarmee sterfte van dieren het grootst.
- ~ Baggerwerkzaamheden worden niet uitgevoerd wanneer de watertemperatuur 10° C. of lager is. De mobiliteit van met name vissen is dan erg laag, waardoor deze niet of slechts zeer moeilijk kunnen vluchten. Wanneer er wordt voorgenomen om toch te baggeren bij een watertemperatuur onder deze grens, wordt eerst een ecologisch deskundige om advies gevraagd. Er wordt in ieder geval niet gebaggerd wanneer er

ijs op het water ligt.

Keuze voor machines

- ~ Bij het gebruik van een baggerboot, kraan met baggerbak of maaikorf bij het onderhoud van waterpartijen wordt dusdanig gewerkt dat vissen en andere dieren in voldoende mate kunnen vluchten en niet worden opgesloten tussen baggerboot, baggerbak of maaikorf en de oever en op deze wijze worden afgevoerd met de baggerspecie of maaisel.
- ~ Bij het maaien van oevers en moerasvegetaties wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van natuurvriendelijk materieel, zoals maaikorf, maaibalk, vingerbalk en/of bosmaaier. Een klepelmaaier wordt bijvoorkeur niet ingezet vanwege een grotere kans op doden en verwonden van dieren en verruiging van de oevers.
- ~ Bij het afzetten van bomen en struiken wordt gebruik gemaakt van motorkettingzaag, handzaag en/of bosmaaier met zaagblad en niet van een klepelmaaier.
- ~ De rij- en schepsnelheid van machines wordt zo afgesteld dat dieren zo veel mogelijk kunnen wegvluchten.

Methode

- ~ Schade aan fairways, (natuur)roughs en oevers, bijvoorbeeld door insporing, wordt zo veel mogelijk voorkomen.
- ~ Bij het baggeren of schonen van lijnvormige wateren wordt altijd van een gesloten naar een open einde toe gewerkt. Hierdoor kunnen dieren vluchten. Indien duikers aanwezig zijn in de lijnvormige wateren, worden deze voorafgaand aan de bagger- of schoningswerkzaamheden eerst schoongespoten, zodat dieren ook hier door heen kunnen vluchten.
- ~ Bij het baggeren of schonen voorkomen dat de oevers worden afgeschraapt met het baggeren.
- ~ Maaisel wordt zo veel mogelijk in een tweede werkgang afgevoerd om verstikking en verruiging van de vegetatie te voorkomen. Voor het afvoeren blijft het eerst minimaal 24 uur en maximaal 48 uur liggen, zodat dieren kunnen ontsnappen uit het maaisel en om te voorkomen dat dieren het maaisel gaan gebruiken als rust- of vluchtplek (en vervolgens alsnog met het maaisel worden afgevoerd). Leg het bagger/slootmateriaal alleen op de schouwpaden neer, en voorkomt dat het op het riet of overige grazige delen terecht komt.

SCHONEN EN BAGGEREN VAN POELEN

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Amfibieën	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Broedvogels	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vissen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vaatplanten	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kwetsbare periode	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

SCHONEN VAN WATAERLOPEN EN OEVERS

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Amfibieën	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Broedvogels	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vissen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vaatplanten	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kwetsbare periode	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

BAGGEREN VAN WATERLOPEN

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Amfibieën	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Broedvogels	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vissen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vaatplanten	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kwetsbare periode	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

21

Figuur 17: Natuurkalender poelen, wateren, oevers

- ~ De bagger-, maai- en schoningswerkzaamheden aan wateren, oevers en moeras worden bij voorkeur gefaseerd uitgevoerd, waarbij jaarlijks een deel (minimaal 25%) van de totale oppervlakte van ieder afzonderlijk water op het terrein gespaard blijft.
- ~ Afgezet houtig materiaal wordt afgevoerd. Zeer lokaal worden stammen en takken gebruikt om op en langs oevers (of elders op het terrein) houtrillen aan te leggen kunnen functioneren als rust-, verblijf- en/of voortplantingsplaats voor onder andere amfibieën, kleine zoogdieren en vogels.
- ~ Er worden geen bestrijdingsmiddelen (Roundup of andere middelen) toegepast om bijvoorbeeld het opnieuw uitlopen van stobben tegen te gaan.

6.3.4 Bos en struweel

In het kader van het beheer en onderhoud van houtopstanden, bomen en struweel worden diverse typen werkzaamheden uitgevoerd. Daaronder valt onder andere:

- ~ dode en levende struiken (al dan niet 'opschot') verwijderen;
- ~ struweel/struiken en jonge bomen in beplantingen machinaal en handmatig afzetten/uitdunnen;
- ~ struweel uitdunnen of haagvormig struweel afzetten/terugsnoeien;
- ~ snoeien/opkronen solitaire, groepsgewijze en lijnvormige bomen zoals lanen.

Om zo zorgvuldig mogelijk te handelen, ten aanzien van flora en fauna, de leefomgeving van deze soorten

en om de biodiversiteit op de baan te verhogen, dienen de onderstaande richtlijnen te worden gehanteerd bij de voorbereiding en uitvoering van werkzaamheden.

Periode

- ~ Zie op pagina 23 wat de beste periode is voor de uitvoer van de werkzaamheden.
- ~ Indien heggen en hagen gesnoeid worden in de periode 15 maart t/m 15 juli wordt direct voorafgaand aan het snoeiwerk een voorinventarisatie uitgevoerd naar de aanwezigheid van in gebruik zijnde nesten.

Keuze voor machines

- ~ Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van natuurvriendelijk materieel.

Methode

- ~ Alle voorzorgsmaatregelen ten aanzien van (vogel)nesten en verblijfplaatsen die beschreven staan in paragraaf 6.4 worden toegepast.
- ~ Afgezet houtig materiaal wordt afgevoerd; Lokaal worden stammen en takken gebruikt om in en langs bosjes en struweel (of elders op het terrein) houtrillen aan te leggen die kunnen functioneren als rust-, verblijf- en/of voortplantingsplaats voor onder andere amfibieën, kleine zoogdieren en vogels.
- ~ Het aantal verstoringsmomenten wordt beperkt door het werkproces te optimaliseren en de tijd van uitvoering zo kort mogelijk te houden. De uitvoerende snoeit de heg of haag zo snel als redelijkerwijs mogelijk is en een andere

Figuur 18: Houtrillen zijn waardevolle elementen voor verschillende diersoorten.

BOSWERKZAAMHEDEN

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Broedvogels	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Reptielen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Amfibieën	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vaatplanten	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kwetsbare periode				■	■	■	■	■	■			

OMZAGEN EN AFZETTEN VAN HOUTIGE BEPLANTING

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Broedvogels	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Reptielen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Amfibieën	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vaatplanten	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kwetsbare periode				■	■	■	■	■	■			

Figuur 19: Natuurkalender bos en struweel

- uitvoerende blaast met een bladblazer het bladafval direct er achteraan weg. Ter plekke van het nest wordt een beschermingszone van tien meter aan rondom het nest in acht genomen. Er mag wel gesnoeid worden, maar het bladafval wordt in deze tien meter met een bladhark verwijderd, i.p.v. met een bladblazer.
- ~ Bij het aantreffen van jaarrond beschermde nesten in het broedseizoen dient er grotere afstand aangehouden te worden om verstoring te voorkomen. Vraag een ecologisch deskundige om advies.
 - ~ De strooisellaag en het aanwezige blad worden niet verwijderd, in verband met mogelijke overwinteringsplaatsen van reptielen en amfibieën, tenzij uit inventarisatie is gebleken dat er geen reptielen of amfibieën aanwezig zijn.

6.4 Werkinstructies beschermde verblijfplaatsen soorten

In de onderstaande paragraaf 6.4.1 zijn voorzorgsmaatregelen beschreven die dienen te worden toegepast bij de voorbereiding en uitvoering van beheer- en onderhoudswerkzaamheden op plekken met beschermde verblijfplaatsen en/of soorten. Dit om te handelen binnen de kaders van de Wet natuurbescherming. In paragraaf 6.4.2 worden meer algemene beheerlijnen beschreven om te voldoen aan de wettelijke zorgplicht in combinatie met ecologische beheersuggesties voor het golfterrein. Dit laatste om de biodiversiteit op DGC De Gelpenberg te verhogen.

6.4.1 Niet gemarkeerde elementen en aangetroffen beschermde soorten

De opdrachtgever en/of de opdrachtnemer instrueren hun personeel en eventuele onderaannemers om ook niet-gemarkeerde elementen en beschermde soorten, die tijdens de werkzaamheden worden aangetroffen, te sparen en te ontzien. Indien bij de uitvoering onverwacht de aanwezigheid van beschermde soorten en broedende vogels wordt vastgesteld, wordt de uitvoering van de werkzaamheden aangepast conform de voorzorgsmaatregelen uit dit ecologisch werkprotocol.

6.4.2 Vogelnesten

Alle in gebruik zijnde vogelnesten (vanaf het moment van de start van de nestbouw tot aan het moment dat de jongen het nest hebben verlaten) zijn

wettelijk beschermd. Dit geldt voor alle vogelsoorten, dus ook voor algemeen voorkomende broedvogels als bijvoorbeeld meerkoet, wilde eend en houtduif. Voor deze diergroep is geen ontheffing mogelijk.

- ~ Beheer- en onderhoudswerkzaamheden aan bijvoorbeeld bomen, bosjes en struwelen, wateren en oevers en hogere (natuur)roughs en ruigten, zoals bijvoorbeeld snoeien, kappen, maaien of begrazen, waar mogelijk broedvogels aanwezig zijn, worden bij voorkeur uitgevoerd buiten de periode van 15 maart - 15 juli.
- ~ Ook buiten deze periode van 15 maart - 15 juli worden in gebruik zijnde nesten tijdens beheer- en onderhoudswerkzaamheden gespaard.
- ~ Indien er om gegronde redenen toch gesnoeid, gekapt, gemaaid of begraasd moet worden in de broedperiode van vogels, wordt er eerst door een ecologisch deskundige een voorinventarisatie uitgevoerd naar in gebruik zijnde nesten.
- ~ In gebruik zijnde nesten worden gemarkeerd en er worden in een beschermingszone van minimaal tien meter rondom het nest geen werkzaamheden uitgevoerd.

6.4.3 Jaarrond beschermde nesten

Tijdens beheer- en onderhoudswerkzaamheden aan bomen, bosschages en andere hoog opgaande beplantingen, zoals snoeien, kappen en dunning, worden jaarrond beschermde nesten van vogels gespaard. Deze nesten zijn beschermd aangezien sommige vogelsoorten moeilijk een nieuw nest kunnen maken of de nestplaats jaarrond in gebruik hebben. Bomen met dergelijke jaarrond beschermde nesten mogen niet zonder ontheffing van de Wet natuurbescherming worden gekapt. Van de vogelsoorten die op of in de omgeving van de golfbaan voorkomen hebben de volgende soorten een jaarrond beschermd nest in bomen en kunnen in potentie op de golfbaan tot broeden komen: boomvalk, buizerd, kerkuil, ooievaar, ransuil, sperwer, steenuil.

- ~ De nestboom wordt voorafgaand aan de start van de werkzaamheden gemarkeerd en blijft gespaard.
- ~ Snoeiwerkzaamheden aan een nestboom worden niet uitgevoerd, tenzij dit vanuit veiligheidsoverwegingen noodzakelijk is. Deze werkzaamheden vinden in dat geval plaats buiten de broedperiode van circa 15 maart tot 15 juli en wordt verstoring zoveel mogelijk voorkomen,

bijvoorbeeld door gewinning van geluid te laten optreden en/of door elektrisch materieel te gebruiken.

- ~ Bij vellingen in de nabijheid van nestbomen is de velrichting altijd van de nestbomen afgewend.
- ~ Bomen die direct naast een nestboom staan worden niet geveld. Hiermee wordt voorkomen dat de nestboom vrij komt te staan en om de kans op verstoring van het nest tot een minimum te beperken.
- ~ Ook buiten de periode van circa 15 maart tot 15 juli worden geen vellingswerkzaamheden uitgevoerd binnen een afstand van 50 meter vanaf een nestboom waarin zich een broedgeval bevindt.
- ~ Bij vellings- en uitsleepwerkzaamheden wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de vaste infrastructuur, oftewel de wegen en (beheer)paden op de golfbaan.
- ~ Vellingswerkzaamheden en uitsleepwerkzaamheden in een bos- of beplantingsvak worden eerst afgerond alvorens er een volgend bos- of beplantingsvak aangepakt wordt. Zo wordt de doorlooptijd en verstoring zo kort mogelijk te houden.

6.4.4 Bomen met holtes, spleten, rottingsgaten en/of loshangende schors

Bomen met een diameter > 30 cm met holtes, spleten, rottingsgaten en/of loshangende schors worden zo veel mogelijk gespaard tijdens beheer- en onderhoudswerkzaamheden. Indien vanwege veiligheidsoverwegingen vellen/rooien toch noodzakelijk is, dient eerst een ecologisch deskundige te bepalen of deze boom niet in gebruik is als verblijfplaats van vleermuizen, of vogels met jaarrond beschermde nesten of andere beschermde diersoorten. Bomen met een dergelijke gebruiksfunctie mogen niet zonder ont-heffing van de Wet natuurbescherming worden gekapt.

- ~ Een boom met holten of spleten wordt voorafgaand aan de start van de werkzaamheden gemarkeerd en blijft gespaard.
- ~ Bij vellingen in de nabijheid van holtebomen is de velrichting altijd van zulke bomen afgewend.
- ~ Bomen in de directe omgeving van holtebomen met daarin vastgestelde verblijfplaatsen van vleermuizen blijven gespaard. Zo wordt voorkomen dat het binnenklimaat van

het vleermuisverblijf verandert.

- ~ Holtebomen waarin in gebruik zijnde vogel-nesten aanwezig zijn worden gemarkeerd. Tijdens de broedperiode wordt in een straal van tien meter geen werkzaamheden uitgevoerd.
- ~ Bij vellings- en uitsleepwerkzaamheden wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van een vaste infrastructuur van wegen, paden en sporen.
- ~ Vellingswerkzaamheden en uitsleepwerkzaamheden in een bos- of beplantingsvak worden eerst afgerond alvorens er een volgend bos- of beplantingsvak aangepakt wordt. Zo wordt de doorlooptijd en verstoring zo kort mogelijk te houden.

6.4.5 Eekhoornnesten

Eekhoorns bouwen nesten in bomen die vooral in de winter, wanneer er geen blad aan de bomen zit, goed waarneembaar zijn. Het nest is bolvormig en heeft een doorsnede van 30 tot 50 cm, ongeveer zo groot als een voetbal. Het wordt op minstens 5 meter boven de grond gebouwd. Soms gebruiken ze ook boomholten, oude kraaien- of eksterneesten of grote nestkasten als nestplaats. Naast één hoofdnest zijn ook met regelmaat meerdere kleinere 'reservenesten' in gebruik. Soms bouwen eekhoorns nesten hoog in de boomkroon.

Daardoor kan verwarring met ekster ontstaan, maar de eekhoorn gebruikt twijgen met bladeren en deze takken zijn dunner dan de takken die eksters doorgaans gebruiken.

- ~ Bomen die in gebruik zijn als nestplaats van eekhoorns worden zo veel mogelijk gespaard. Deze bomen worden in principe niet geveld/gerooid.
- ~ Indien vanwege bijvoorbeeld veiligheids-overwegingen vellen/rooien toch noodzakelijk is, dient eerst een ecologisch deskundige te bepalen of deze boom niet in gebruik is als verblijfplaats van eekhoorns. Bomen met een dergelijke gebruiksfunctie mogen niet zonder ont-heffing van de Wet natuurbescherming worden gekapt.
- ~ Bomen met een eekhoornnest worden voorafgaand aan de start van de werkzaamheden gemarkeerd en blijven gespaard.
- ~ Bij vellingen in de nabijheid van nestbomen van eekhoorns is de velrichting altijd van zulke bomen afgewend.
- ~ Ook bomen in de directe omgeving van

- ~ nestbomen van eekhoorn blijven zoveel mogelijk gespaard.
- ~ Werkzaamheden in de directe omgeving van een nestboom van eekhoorns vinden bij voorkeur plaats in de periode van februari t/m oktober; dit is de periode dat er in principe geen jongen in het nest aanwezig zijn. Let hier uiteraard weer op de aanwezigheid van broedende vogels.

6.5 Risicomanagement

Deskundig handelen

De werkzaamheden vinden plaats onder begeleiding van ecologisch deskundige op het gebied van de aanwezige en/of te verwachten (beschermde) soorten. In te zetten medewerkers zijn opgeleid en/of geïnstrueerd in het kader van 'Zorgvuldig handelen flora & fauna Wet natuurbescherming bij bestendig beheer en onderhoud'.

Verzamelen en uitwisselen van gegevens

- ~ Dataprotocol/registratieformulier: Beschermde flora- en fauna, Rode Lijst soorten en vaste rust- en voortplantingsplaatsen (VRVP) worden globaal geregistreerd. Daarbij wordt de locatie tevens aangegeven op kaart en/of in een GIS applicatie.
- ~ Ingevulde registratieformulieren worden aan het eind van iedere werkperiode verzameld, tijdelijk gearhiveerd en jaarlijks overhandigd aan de opdrachtgever.
- ~ Nieuwe waarnemingen van beschermde soorten worden direct telefonisch of digitaal op de desbetreffende dag gemeld aan de begeleidend ecologisch deskundige.

Communicatie

- ~ Taakverdeling: Tijdens het werk is hoofdgreenkeeper eerste contactpersoon van de opdrachtgever.
- ~ Daar waar het de begeleiding door een ecologisch deskundige betreft is Wesley van Zadelhoff (0634719334) het eerste aanspreekpunt voor de opdrachtgever.

De hoofdgreenkeeper is tevens eerste aanspreekpunt voor de uitvoerend (assistent) greenkeepers t.a.v. flora en fauna.

- ~ Bij nieuwe waarnemingen van beschermde soorten, vaste rust- en voortplantingsplaatsen en/of andere onvoorziene omstandigheden zal de hoofdgreenkeeper contact leggen met de begeleidend ecologisch deskundige. Deze zal beoordelen of, en op welke wijze, de uitvoering van het werk (eventueel) aangepast dient te worden. Eventuele aanpassingen worden schriftelijk vastgelegd en gearhiveerd ten behoeve van een mogelijke controle door het bevoegd gezag en/of handhavende instantie.
- ~ Bij calamiteiten zal bij niet uitgevoerd werk dit dezelfde dag nog worden gemeld bij de opdrachtgever door de hoofdgreenkeeper. Indien nodig zal een afwijkingsformulier worden ingevuld.
- ~ Voorafgaand aan de start van de uitvoering van het werk zal een meeting plaatsvinden waarin het uitvoerend personeel zal worden geïnstrueerd.
- ~ Jaarlijks zal een evaluatie plaatsvinden door de opdrachtgever en opdrachtnemer t.a.v. toepassing van dit Ecologisch werkprotocol. De uitkomsten worden schriftelijk vastgelegd en gearhiveerd ten behoeve van een mogelijke controle door het bevoegd gezag en/of handhavende of toezichthoudende instantie.

Namens opdrachtgever:	Namens opdrachtnemer:
naam:	naam:
functie:	functie:
plaats en datum:	

Bronnen

NDFD waarnemingen

[Www.quickscanhulp.nl](http://www.quickscanhulp.nl)

Soorteninformatie

www.nederlandsesoorten.nl

www.soortenbank.nl

www.wilde-planten.nl

www.vogelbescherming.nl

www.libellennet.nl

www.vlindernet.nl

www.ravon.nl

<https://minez.nederlandsesoorten.nl/content/rode-lijsten>

Bijlage 1: Afwijking- en calamiteitenrapport beschermde flora en fauna

Het afwijkings- en calamiteitenrapport kan worden gebruikt wanneer bij de werkzaamheden als gevolg van onvoorziene omstandigheden is afgeweken van het 'Ecologische werkinstructie'. Dit geldt ook wanneer nieuwe, voorafgaand aan het werk niet bekende, beschermde soorten worden aangetroffen.

Hierbij wordt aangegeven welke maatregelen direct na deze constatering - in alle gevallen op advies van een begeleidend ecologisch deskundige - zijn getroffen. In dat geval wordt dit na de werkzaamheden ingevuld. Hierbij wordt aangegeven in hoeverre is afgeweken en welke maatregelen (herstel of compensatie) direct na deze constatering zijn getroffen.

De opdrachtnemer neemt bij een afwijking of calamiteit direct (telefonisch) contact op met de begeleidend ecologisch deskundige en daaropvolgend met de directie.

Controles van het bevoegd gezag en/of andere handhavende/toezichthoudende instanties, met een daaruit eventueel voortvloeiend proces-verbaal, het stilleggen van het werk of andere opmerkingen van de overheid dienen direct telefonisch te worden gemeld bij de begeleidend ecologisch deskundige en opdrachtgever. De schriftelijke rapportage dient binnen 48 uur bij de opdrachtgever te worden aangeleverd. Hierbij dient gebruik gemaakt te worden van dit formulier.

Op welke wijze is afgeweken van de uitvoering zoals beschreven in het Ecologische werkinstructie, en waarom?

28

Welke maatregelen en/of acties zijn ondernomen ten aanzien van bij bovenstaande vraag beschreven afwijkingen?

Indien van de planning en de voorgeschreven uitvoeringsvoorwaarden in het Ecologisch werkinstructie is afgeweken vanwege de aanwezigheid van beschermde soorten die niet op voorhand bekend waren, is het nodig om de locaties op kaart aan te geven. Is in bijlage een kaart met aanvullende beschermde soorten opgenomen?

Ja Nee

Gegevens calamiteit

Soort(en):

Locatie:

Datum:

Aard van de calamiteit

Zijn beschermde soorten gedood?

Ja

Nee

Welke beschermde soorten zijn gedood?

Is een vaste rust- of voortplantingsplaats vernietigd/ernstig verstoord?

Ja

Nee

Is het werk (door derden) stilgelegd?

Ja

Nee

Omschrijving aanleiding/calamiteit

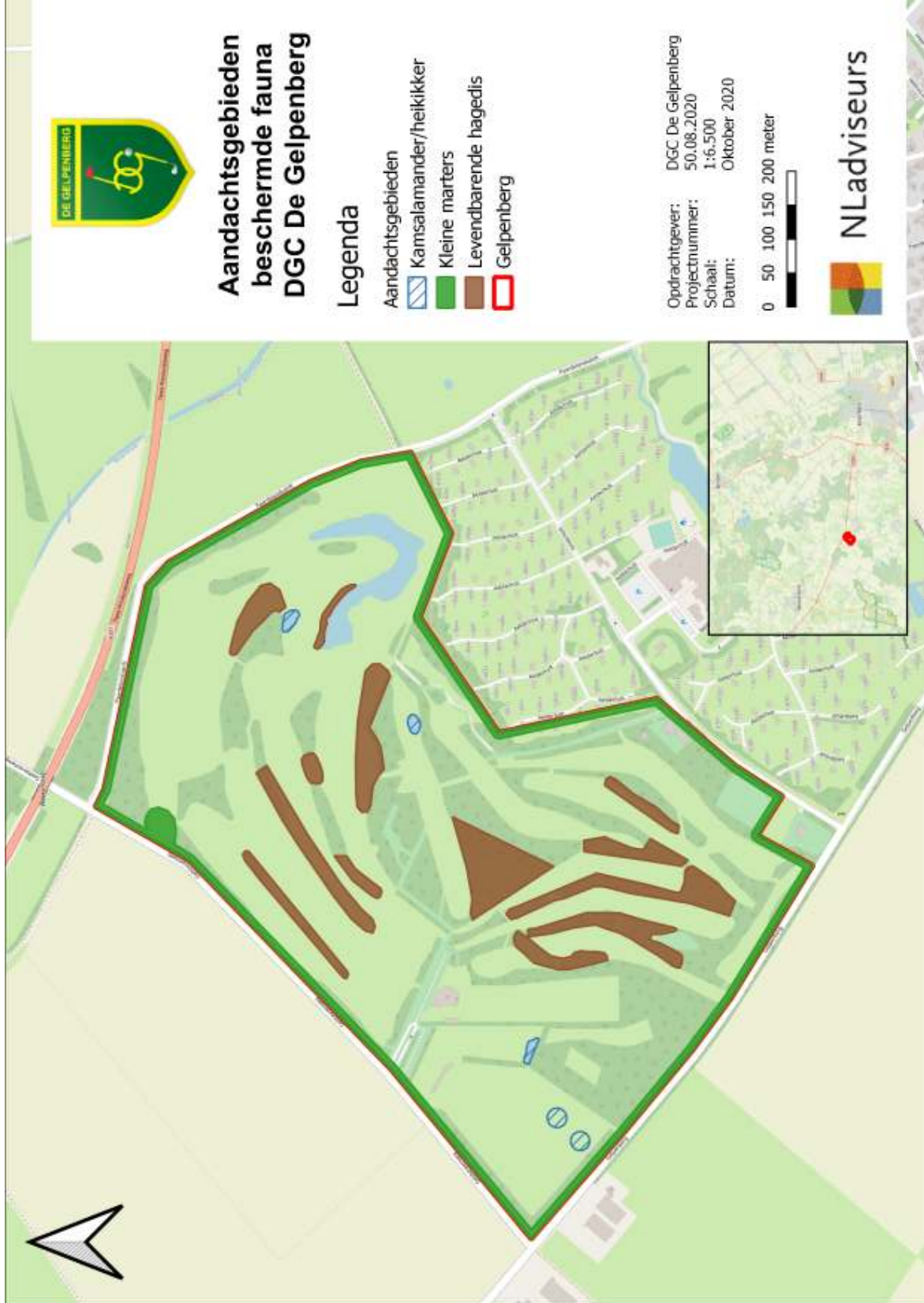
29

Melder calamiteit:

Telefoonnummer:

Genomen maatregelen/acties

Bijlage 2: Kaart met aandachtsgebieden beschermde fauna

Bijlage 3: Luchtfoto DGC Gelpenberg

Bijlage 4: Wet natuurbescherming

De juridische bescherming van de Nederlandse natuur is in hoofdlijn geregeld via twee sporen. Hierbij zijn het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en de soort- en gebiedsbescherming, die per 1 januari 2017 zijn geregeld onder de Wet natuurbescherming (Wnb), de belangrijke kaders. In de onderstaande paragrafen wordt nader ingegaan op de wettelijke en beleidsmatige kaders voor natuurbescherming, onderdeel Soortbescherming.

De Wet natuurbescherming is op 1 januari 2017 in werking getreden en vervangt de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet. Deze nieuwe wet beoogt de bescherming van in het wild levende planten en dieren en hun directe leefomgeving waarbij onderscheidt wordt gemaakt in soort- en gebiedsbescherming. In onderstaande paragrafen wordt een globale toelichting gegeven op de achtergrond van deze nationale wetgeving met betrekking tot soortbescherming waaraan de toegepaste beheer- en onderhoudsmaatregelen worden getoetst.

Soortenbescherming flora en fauna

Zorgplicht

De Wet natuurbescherming gaat uit van de 'zorgplicht' (art 1.11 Wnb). De zorgplicht houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. Indien specifieke maatregelen dienen te worden uitgevoerd, zal dit in onderhavig rapport worden toegelicht.

Verbodsbepalingen

Op grond van de Wet natuurbescherming is het verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te beschadigen of te plukken. Beschermde inheemse dieren mogen niet worden gedood, verstoord, verwond, gevangen en bemachtigd.

De Wet natuurbescherming kent een apart bescher-

mingsregime voor soorten van de Vogelrichtlijn, een apart beschermingsregime voor soorten van de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn en een apart beschermingsregime voor andere soorten, die vanuit nationaal oogpunt beschermd worden. Elk van deze beschermingsregimes kent zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden. Voor de nationaal beschermde soorten heeft elke provincie een lijst opgesteld met soorten die in desbetreffende provincie zijn vrijgesteld.

Opzettelijkheid

In de Wet natuurbescherming is bij meer verbodsbepalingen dan onder de Flora- en faunawet het opzetver-eiste toegevoegd, in lijn met de artikelen van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn.

In de Flora- en faunawet was alleen sprake van het opzetvereiste bij verontrusting (art 10). Hierdoor was de Flora- en faunawet strenger dan de verbodsbepalingen van de Habitatrichtlijn. Niet-opzettelijke handelingen waarbij de verbodsbepalingen overtreden worden, zijn nu niet langer verboden. Daarbij is het echter van belang te realiseren dat het Europees Hof van Justitie in zijn jurisprudentie heeft bepaald dat onder opzet ook voorwaardelijke opzet moet worden begrepen: "Daarvan is sprake als iemand een handeling verricht en daarbij bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat zijn gedragingen schadelijke gevolgen hebben voor een dier of plant...".

Artikel 1.11 Zorgplicht

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
 - a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
 - b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
 - c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op handelen of nalaten in overeenstemming met het bij of krachtens deze wet of de Visserijwet 1963 bepaalde.

Artikel 3.1 Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Artikel 3.5 Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

33

Artikel 3.10 Beschermingsregime andere soorten (nationaal beschermd)

Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:

- a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
- b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
- c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Vogels

Alle broedvogels in Nederland zijn gedurende het broedseizoen beschermd (art 3.1 en 3.5 Wnb) en in sommige gevallen ook buiten die periode. Hierbij wordt door het bevoegd gezag onderscheid gemaakt tussen soorten uit de beschermingscategorie 1 t/m 4: jaarrond beschermde nesten (verblijfplaatsen van vogels die hun voortplantingsplaats het hele jaar of meerdere jaren achtereen gebruiken), categorie 5: niet-jaarrond beschermde vogelnesten (verblijfplaatsen van vogels die regelmatig naar hun verblijf terugkeren en over voldoende flexibiliteit beschikken en 'overige soorten' (vogels die jaarlijks een nieuw nest maken dat alleen in het broedseizoen beschermd is). Naar gelang de beschermingsstatus van het nest dienen maatregelen te worden getroffen om de functie van de nestlocatie te behouden.

Categorie	Jaarrond beschermd	Omschrijving
1	ja	Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: steenuil).
2	ja	Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus).
3	ja	Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar, kerkuil en slechtvalk).
4	ja	Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: boomvalk, buizerd en ransuil).
5	ja, indien zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen	Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen (voorbeeld: spreeuw, oeverzwaluw, boerenzwaluw, ijsvogel).
Overige soorten	Nee, alleen gedurende het broedseizoen	Soorten die jaarlijks gebruik maken van een nieuw nest (voorbeeld: merel, ringmus, houtduif).

Bijlage 5: Wettelijke context werkinstructies

In de Wet natuurbescherming staat een aantal verbodsbepalingen voor beschermde soorten, hun leefgebieden en een artikel over de zogeheten Zorgplicht. Bij een mogelijke overtreding van één of meer van deze verbodsbepalingen, dient een ontheffing van de Wet natuurbescherming aangevraagd te worden, tenzij gewerkt wordt met een goedgekeurde gedragscode dan wel er afdoende mitigerende maatregelen getroffen worden, waarmee de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de betreffende soort(en) gegarandeerd wordt en individuen zoveel mogelijk gespaard worden. In dat geval hoeft geen ontheffing van de Wet natuurbescherming aangevraagd te worden. Om op elk moment te kunnen aantonen dat er daadwerkelijk met afdoende mitigerende maatregelen wordt gewerkt, moet er een ecologisch werkinstructie opgesteld worden. Dit document beschrijft op welke wijze het werk uitgevoerd dient te worden bij aanwezigheid van beschermde soorten en hoe wordt omgegaan met de Zorgplicht.

Dit ecologisch werkinstructie beschrijft de voorzorgs- en schadebeperkende maatregelen die betrekking hebben op werkzaamheden die met enige regelmaat en gedurende langere tijd worden uitgevoerd met als doel het in stand houden en/of verder ontwikkelen van de bestaande situatie; het zogeheten 'bestendig beheer en onderhoud'. Hierbij valt te denken aan het opsnoeien van bomen, het maaien of begrazen van roughs, het afzetten van houtige beplantingen of het maaien/korven van een waterpartij(oever).

Ruimtelijke ingrepen, zoals het dempen van een waterpartij, het omvormen van struweel naar rough of fairway, het kappen van een bomenrij, het verwijderen en/of het aanleggen van bunkers of het verleggen van een pad, vormen geen onderdeel van dit ecologisch werkprotocol. Wanneer een dergelijke ruimtelijke ingreep wordt voorgenomen, is het verplicht een afzonderlijk onderzoeks- en adviestraject te volgen.

35

Aangezien er bij de uitvoering van beheer- en onderhoudswerkzaamheden wordt gewerkt volgens een combinatie van voorzorgs- en schadebeperkende maatregelen uit de gedragscodes Natuurbeheer, Bosbeheer, Waterschappen en informatie uit kennisdocumenten van BIJ12, is een ontheffing van de Wet natuurbescherming niet nodig. Dit ecologisch werkinstructie is een uitwerking van de gedragscodes en diverse kennisdocumenten, toegespitst op de locatie en werkzaamheden van DGC De Gelpenberg.